

Neufeld Róbert

A deszkalapon

(Menekülés 1956-ban)

Részlet a szerző "Där Åkrarna grät" (Ahol a földek sírtak) című könyvéből.

Apám türelmetlenül intett felém az ujjával. Mintha azt akarta volna mondani, gyorsabban, gyorsabban! Feltúrtem balkaromon az ingujjat, lecsatoltam az óráim és a kocsis felé nyújtottam. Közben megátkoztam, egész nyomorult életemmel, kiábrándulásaimmal együtt.

A kapzsi nyavalyás kikapta kezemből az órát.

Apám ismét a többiekhez fordult.

– A fiam megtette a magáét. Még két karórát akar a jóember. Nyomás! Járjatok a kedvébe, hogy elindulhassunk már végre. Mert ha nem, hát még itt ragadunk...

Lassan, de előkerült még két karóra.

A kocsis azokat is úgy kapta ki a kezekből, mint az enyémet. Aztán a lámpa elé emelte mindeniket. Alaposan megvizsgálta, megforgatta, a jobb füléhez emelte mindeniket. Az egyiknél felmordult. Áttette a bal füléhez. Aztán újra a lámpa fényénél folytatta a vizsgálódást, hallgatta ketyegésüket. Kis ideig még forgatta az órákat, miközben arcán mosoly futott át. Aztán eltűnt a mosoly és az órák is. Ugyanabba a zsebébe dugta ahová korábban a pénzt tette.

Komor tekintetet vetett apámra.

– Egyik se Doxa, morogta szemrehányóan.

– Nem, felelte apám, de biztosan jók. A fiamé például a legjobb minőségű svájci óra. Jobb világításnál láthatja, ott áll a számlapján. Én tudom, mert azelőtt én viseltem. Maga meg haláláig használhatja.

– Hrrmm...morogta a kocsis. – Rendben, no. Így elég lesz.

Megfordult és odakiáltott a másik két kocsisnak. Pista! Maradj itt és vigyázz a szekérre! Pár óra múlva visszajövök. Gergely, te meg hazamehetsz! Este nézz be hozzám, hogy megbeszéljük!

Újra felénk fordult.

– Na gyerünk! Essünk túl rajta!

*

A kocsis határozott léptekkel vágott neki a szántó földnek, a távoli fénypontok irányába. Az én hátamat hátizsák nyomta, anyám Tibort vezette kézen fogva, apám meg az elemózsiás szatyrot vitte. Mellém lépett és gyengéden megpaskolta az arcomat. Aztán, hogy kicsit enyhítsen a szomorúságomon, megcirógatott.

– Mindenütt vannak kapzsi emberek, akik kihasználják a szorult helyzetben lévőket. Ez ellen nincs mit tenni. Megragadják az alkalmat, kiszimatolják mikor legsebezhetőbb az ember.

Apám együttérzése melegséggel töltött el, de azért mégis nyomorultul éreztem magam. Hirtelenjében nem is tudtam, mit mondjak, csak a vállamat megvontam.

Frissen szántott földeken kellett átvágnunk, a mély, süppeteg barázdák irányában. Az esőtől ragacsos, agyagos föld kilós rögökben tapadt a cipóm talpához, olyan nehéz lett tőle, mint az ólom. Belesüppedtem a sárba, úgy kellett kihúzni belőle lábamat minden lépés után.

Bizony keserves volt és nehéz. Egyhamar beláttam, nem holmi félórás könnyű séta előtt állunk. Választhattam, hogy a barázdák tetején vagy az alján vánszorogjak. Nem mintha az egyik könnyebb lett volna, mint a másik, de váltogatni egyszerűen lehetetlen volt.

Előbb a tetejét választottam, de egy-kettőre beleragadtam a sárba és alig tudtam továbbmenni. A barázda alján valamivel könnyebb volt, de a sárkiloncoktól így sem szabadultam meg és tartani a tempót sehogy sem tudtam. Valami vigaszt jelentett nyomorúságomban, hogy a család minden tagját végre újra maga körül tudtam. Mert amíg a szekereken kuporogtunk, háromfelé voltunk elosztva.

Márta néni nehezen tartotta velünk a lépést, Berci bácsi segítette a karjánál fogva. Már amennyire az erejéből telt, hiszen neki sem volt könnyű. Tamás és Gaby a nyomukban botorkáltak, így nekik kicsit könnyebb volt a dolguk. Magda anyám mellett csetlett-botlott, úgy segítettek egymáson, ahogy tudtak.

Tiborból egyszerre csak kitört a sírás. Elfáradt, nem akart továbbmenni. Megálltunk. Apám vállára emelte, miközben anyám levette lábáról a cipőt, hogy ne sározza össze apám ruháját. Én átvettem a tarisznyát meg öcsém cipőit. Aztán újból nekilódultunk.

Mint általában, most is lemaradtunk. Nem mintha ez jelentett volna valamit, hiszen most már lehetetlen volt eltévedni. Egyrészt végig láttuk a távoli lámpákat, másrészt szemmel tudtuk tartani a többieket a korahajnali, szürkés fényben. A sárból ütemesen kirángatott cipők hangja pedig megadta az irányt. Cupp...cupp...cupp...cupp...cupp. Akit negyven pár cipő cuppogása vezet, nehezen téved el.

Legalább egy félórája küszködtünk már. Megálltam és kémleltem a félsötétben. Vajon közelebb jöttek-e azok a lámpák? Nem először álltam meg, nem először tettem fel a kérdést, de valahányszor megtörtént, mindig fáradtabbnak éreztem magam. És egyre jobban elkeseredtem, mert mindig úgy véltem, hogy a lámpák csak nem jöttek közelebb. Ezt nem értettem, hiszen mi majdhogynem megszakítás nélkül meneteltünk és józanul ítélve már rég el kellett volna, hogy éadjuk őket! De mégsem. A családástól majdnem elsírtam magam.

Láttam, hogy apám megáll. Utolértem és megálltam én is.

– Fáradt vagyok, mondta. Kis nyögéssel leemelte válláról Tibort és feltette az enyémre. Helyette átvette a tarisznyát meg a cipőket. Tibor lecsüngő két kezét

megfogtam és indultunk tovább. Tibor rögtön elkezdett csacsogni ott fent, a fejem felett, aztán kis idő múlva elcsendesedett. Karját nyakam köré kerítette, fejét fejemre hajtva elaludt.

Tovább küszködtem. Tekintetemet a lámpákra szegezve mentem, mint egy robotember.

Lábat felemelni, lábat előre tenni, le a sárba, most a másikat utána húzni, azt is felemelni, előre tenni, le a sárba, és így tovább.

Az örökkévalóságig.

A hátam görnyedt, fáj a tehetől. Megálltam, megpróbáltam kiegyenesedni de óvatosan, nehogy Tibor felébredjen. Sajnos mégis felébredt, és mint mindig, ha felriasztották, most is bömbölni kezdett. Megpróbáltam csitítani de nem sikerült. Csakazért is folytatta. Még csak le sem tudtam tenni, mert nem volt cipő a lábán.

Apám hozzám lépett. Visszaadta a tarisznyát meg a cipőket, és a vállára vette Tibort. Ekkor végre elhallgatott, amikor apám bizalmas hangon, csendesesen szólt hozzám. Mondta, hogy már nem vagyunk messze, lesz majd finom cukros tea meg szendvics. Ettől Tibor megnyugodott.

Vége aztán mégis csak közelebb látszottak azok a lámpák. Már nem csak, mint homályos fénysor világítottak a távolban, most már mindegyikük, mint jól kivethető fénypont csillogott a közelben. Fényükben már az épületek is látszottak, néhány kisebb és egy amelyik nagyobbak tűnt.

Fellélegeztem. Végül talán mégiscsak megérkezünk. Pillanatig azon töprengtem, vajon hány határvonalat léptünk már át. Igaz, a kocsis azt mondta, hogy a határ itt egyenes vonalban fut, de korábban az a hír járta, hogy olyan, mint az ökörpisilés. Hol nálunk, hol meg osztrákban jár az ember, ha toronyirányba megy. De gondolom a kocsisnak lehetett igaza, mert határörökbe nem ütköztünk.

Viszlát öreg Hazám, gondoltam. Ha az határállomás, ami ott rémlik a lámpafényben, akkor már nincs sok hátra belőled. E gondolatra megdöbbsentem. Hihetetlen, egyszerűen hihetetlen! Alig hetvenkét órája még egy teljesen más világban éltem. Sáros szántóföldek? Cuppanó, ólomnehéz cipők? Határsáv? Menekülés éjnek idején? Hát ilyesmiről még csak nem is hallottam! Hasonló csak másokkal fordult elő! Velem? Az én családommal? Ugyan! És mégis. Hogy tudtak a dolgok így, ilyen nyaktörő tempóban megváltozni, egy ilyen teljesen új, ismeretlen világot teremteni számomra?

Az apró lépések zsarnoksága. Valahol olvastam ezt. Ha egy kis lépést megtettünk egy bizonyos irányba, a következő lépést már az diktálta. És a rákövetkezőt az előző. És így tovább. Ha egy folyamat egyszer elindult, akkor apró mozzanatok, lépések vezérlik a fejleményeket. Visszaút nincs. Ez érvényes ránk is. A mi kis lépéseink közül az elsőt csupán hetvenkét órával ezelőtt tettük meg, és most ide vezettek. Ide a senki földjére, Hazánk végvárainak kijaratához. És hogy ez milyen tempóban zajlott le, majdhogy fel sem lehet fogni.

Dickens *Két Város* című könyve jutott eszembe, gyerekkorom egyik legizgalmasabb olvasmánya, az ami rávitt a körömrágásra. A rémuralom néhány kivégzését festi le az író, a halálraitélték szemszögéből nézve. Az olvasó átérzi a szerencsétlenek helyzetét, akikre a nyaktiló lehulló pengéje vár, akiknek röpké percük van még hátra, és elmondja, hogy miféle szörnyű kétségbeesés gondolatviharai tombolhatnak az agyukban. És ez még nem minden. Az író olyan intenzitással, olyan pontossággal írja le a hátborzongató pillanatokat, hogy az olvasó saját magát érzi odakötvé a még függőlegesen álló deszkalaphoz, amely pillanatokkal később majd előrebillen, a még a magasban villogó penge alá. A vérpadon történetek mozzanatai villámgyorsan és könyörtelenül követik egymást, úgy, hogy azokat az elítélt jóformán nem is képes felfogni. Az egyik pillanatban még a saját lábán áll, a következőben már megkötözték, a deszkalap lebillen, halálfélelemtől kimeredt szemekkel néz le a véres kosárba, valami megcsikordul a feje felett és aztán semmi.

Emlékszem a jelenetre, kivert a hideg veríték, és mégis újraolvastam vagy háromszor. Átéltém és mégsem éltem át. Mert nem voltam úgy kétségbe esve, mint az elítélt. Mert nem éreztem igazi félelmet, mert nem rémített az ismeretlen túlvilág és az örök sötétség.

Akkor nem de most igen. Itt, ezekben a keserves pillanatokban éltem át valamit, ami Dickens megrázó leírásával volt rokon. Most én is, mi mindannyian, hasonló könyörtelen folyamat foglyai voltunk, hasonlóan, apró lépések zsarnoksága alatt közeledtünk az ismeretlen sors, az ismeretlen új világ felé.

Most még itt vagyok otthonomban. Itt ebben az országban, a Hazámban, ahol anyanyelvemen beszélni megtanultam, ahol írni, olvasni megtanultam, ahol a költők hol megrikattak, hol megnevettettek, ahol a zene lelkem legszebben szóló húrjait rezdítette meg, ahol oly sok keserű és mégis oly édes kenyér verte el éhségemet. Még itthon voltam de már a deszkához kötöttek. Még az anyaföldet tapostam, de a tiló már várt rám. Még kérhettem volna kegyelmet, de számat már betömték. Még vethettem volna egy pillantást vissza, de szemem már be volt kötve.

Istenem segíts meg!

Lassan úrrá lettem magamon.

Valami ütemes hang hallatszott, mintha katonák masíroznának. Masírozó katonák? Itt? Hát honnan jönnek ilyen hirtelen? Ugyan. Ez nem létezik! Nos a rejtély csakhamar megoldódott. Elöttem, a sötét homályban embercsoport körvonalai kezdtek kirajzolódni. Valami furcsa módon mozogtak. El sem tudtam képzelni, hogy mit csinálnak. De aztán hirtelen aszfaltra léptem és megértettem, hogy amit én a katonák masírozásának hittem az menekülő társaim trappolása volt. Cipőikről verték le így a sarat, és én persze mindjárt követtem példájukat.

Megkerestem az enyéimet. Tibor ismét anyu kezét fogta, most már cipő volt a lábán. Apám ott állt mellettük. Szaporán lélegzett, lehelete, mint megannyi kis felhő lebbent ki szájából. Az elmúlt óra fáradalmait teljesen kikészítették.

Néhány száz méterrel arrébb a számunkra korábban oly csalóka irányjelek világitottak. Most már tisztán kivethetően, a fénykörükben terjeszkedő épületekkel együtt. Közülük a legnagyobb, egy cserepes tetéjű fehér ház volt. Lehetett osztrák de lehetett volna magyar is. Hirtelen a kocsis hangját hallottam megint. Előttünk állt az út közepén, kezével hátrafelé jelzett.

– Látják, amit én?

Mindnyájan arra néztünk.

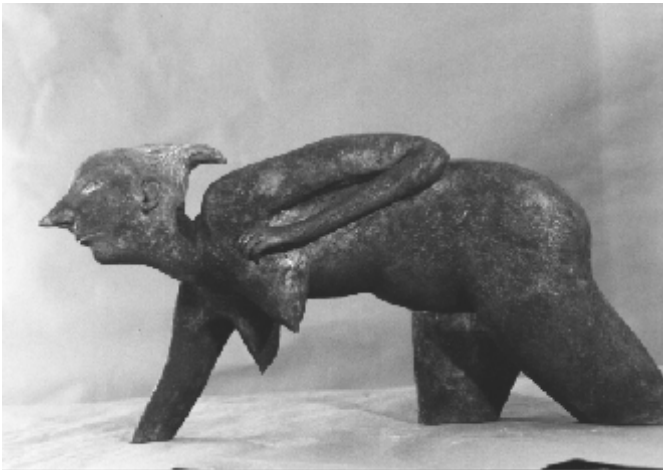
– Na, látják, amit én? Hát a sorompót! Na, jöjjenek már ide! Innen látszik. A határsorompó! Jöjjenek hát, nézzék meg! Megérkeztünk. Jöjjenek csak, elkísérem magukat egészen odáig.

Elindult és mi mentünk utána. Hamarosan megláttam a házfal előtt kirajzolódó sorompót. Méternyi magasságban zárta el az utat. Az út jobboldalán üres örkunyhó állt. Elsőnek a kocsis ért a sorompóhoz, aztán a többiek. A lámpák fényében láttuk, hogy combnyi vastag, piros fehérre, az osztrák színekre festett rúd. Mögötte, a fehér épület falán ott lógott az osztrák címer, a kétfejű sassal. Megérkeztünk.

Mögöttem a sötétben sírtak a földek. Előttünk a Kánaánba vezető út, keresztben rajta a sorompó. Odaléptem és rátettem a kezem. A sima, hideg felület érintésére vérem szinte megfagyott. Behunytam a szemem.

A deszkalap előrebillent...

Fordította: **H. Zs.**

Benczédi Ilona: Halász

Neufeld Róbert magáról

1956-ban jöttem, tizenkilenc évesen, szüleimmel és öcsémmel együtt. Svédországot választottuk, mert Anyám már volt itt korábban. Ide hozták Bergen Belsenből, ahol sikerült a borzalmakat átélnie

Kétkézi munkásként kezdtem pályafutásomat, aztán 1969-ben, estű egyetemen gépészmérnök lettem. Később, 1978-ban a közgazdász vizsgát is letettem. A svéd közgazdaság különböző iparágában dolgoztam egészen 1990-ig, amikor is szabadúszó lettem, hitelviteli tanácsadói minőségben. Cégem mindez ideig megvan és működik

Stockholmban.

A mai napig három könyvet írtam. 1988-ban „Begränsa kreditförlusterna och sälj mer” címen megjelent könyvem a szakkörökben feltűnést keltett. Több nagy vállalat építette fel hitelvitelét azokra a tapasztalatokra amelyekről ebben a könyvemben írtam.

1991-ben, társzerzővel, újabb könyvem jelent meg, „Full fart mot obestånd” címmel. Kis- és mikro-vállalatok csődproblematikájával foglalkoztunk.

1996-ban megjelent harmadik könyvem, „Där åkrarna gråt” (Ahol a földek sírtak). Jó sajtóvisszhangot kapott, a rádió és a televízió egyaránt többször foglalkozott akkor vele.

Harminc éve vagyok házasságban, feleségem Mária görög származású. Van egy fiam és egy lányom. Dimitri mérnök, Alkmini énekesnő.